

Dr. CLARISSA PINKOLA ESTÉS

Femei care aleargă cu lupii

Povești și mituri ale arhetipului Femeii Sălbatice

Traducere: Simona Voicu

NICULESCU

DARUL FEMEII SĂLBATICE

PREFAȚĂ.....	13
INTRODUCERE: CÂNTÂND PESTE OASE.....	15

POVEȘTILE

1. URLETUL: RENAȘTEREA FEMEII SĂLBATICE.....	37
Loba	
Cei patru rabini	
2. PE URMELE INTRUSULUI: PRIMA INIȚIERE.....	51
Barbă Albastră	
<i>Prădătorul natural al psihicului</i>	
<i>Femeia naivă ca pradă</i>	
<i>Cheia cunoașterii: importanța căutării</i>	
<i>Mirele-fiară</i>	
<i>Mirosul sângelui</i>	
<i>Ascunderea și spionarea</i>	
<i>Strigătul</i>	
<i>Devoratorii de păcate</i>	
<i>Omul negru în visele femeilor</i>	
3. ADULMECÂND ESENȚA: RECUPERAREA INTUIȚIEI CA INIȚIERE.....	87
Păpușa din buzunar: Preaînțeleapta Vasilisa	
<i>Prima sarcină: Să-i permitem prea bunei mame să moară</i>	
<i>A doua sarcină: Revelarea umbrei</i>	
<i>A treia sarcină: Călătoria în întuneric</i>	
<i>A patra sarcină: Înfruntarea Vrăjitoarei Sălbatice</i>	
<i>A cincea sarcină: Slujirea non-raționalului</i>	

	<i>A șasea sarcină: Selecția și separarea</i>	
	<i>A șaptea sarcină: Cercetarea misterelor</i>	
Re	<i>A opta sarcină: Pe picioare, în patru labe</i>	
	<i>A noua sarcină: Remodelarea umbrei</i>	
4.	PARTENERUL: UNIREA CU CELĂLALT	130
	Imn Bărbatului Sălbatic: Manawee	
	<i>Dubla natură a femeilor</i>	
	<i>Puterea lui Doi</i>	
	<i>Puterea Numelui</i>	
	<i>Natura canină tenace</i>	
	<i>Poftele ispititoare</i>	
	<i>Cum să devii de neclintit</i>	
	<i>Femeia interioară</i>	
5.	VÂNĂTOAREA: CÂND INIMA-I UN VÂNĂTOR SINGURATIC	145
	Femeia-schelet: Față în față cu natura viață-moarte-viață	
	<i>a iubirii</i>	
	<i>Moarte în casa iubirii</i>	
	<i>Primii pași în iubire</i>	
	<i>Găsirea întâmplătoare a comorii</i>	
	<i>Urmărirea și ascunderea</i>	
	<i>Descălcirea scheletului</i>	
	<i>Somnul încrederii</i>	
	<i>Darul lacrimilor</i>	
	Etaple ulterioare ale iubirii	
	<i>Toba inimii și cântecul dătător de viață</i>	
	<i>Dansul trupului și al sufletului</i>	
6.	ÎN SÂNUL FAMILIEI: FERICIREA APARTENENȚEI	183
	Rățușca cea urâtă	
	<i>Exilul copilului diferit</i>	
	<i>Diferitele tipuri de mame</i>	
	<i>Mama ambivalentă</i>	
	<i>Mama distrusă</i>	
	<i>Mama-copil sau mama orfană</i>	
	<i>Mamă puternică, fică puternică</i>	

	<i>Comaniile rele</i>	
	<i>Un aspect diferit</i>	
	<i>Sentimente înghețate, creativitate înghețată</i>	
	<i>Străinul în trecere</i>	
	<i>Foloasele exilului</i>	
	<i>Pisicile zburlite și găinile zbanghii</i>	
	<i>Amintire și perseverență neclintită</i>	
	<i>Iubire pentru suflet</i>	
	<i>Zigotul rătăcit</i>	
7.	TRUPUL FERICIT: CARNEA SĂLBATICĂ	216
	<i>Graiul trupului</i>	
	<i>Trupul în povești</i>	
	<i>Puterea șoldurilor</i>	
	<i>Mariposa, Femeia-fluture</i>	
8.	INSTINCTUL DE CONSERVARE: DETECTAREA CURSELOR, COLIVIIOR ȘI MOMELILOR OTRĂVITE	232
	Femeia redevenită sălbatică	
	Pantofiorii roșii	
	<i>Pierderea dramatică în basme</i>	
	<i>Pantofiorii roșii, cusuți de mână</i>	
	Capcanele	
	<i>Prima capcană: Caleașca aurită, viața devalorizată</i>	
	<i>A doua capcană: Bătrâna doamnă, forța senectuții</i>	
	<i>A treia capcană: Distrugerea comorii, hambre del alma, infometarea sufletului</i>	
	<i>A patra capcană: Lezarea instinctelor vitale, consecință a captivității</i>	
	<i>A cincea capcană: Tentativa de a duce într-ascuns o viață secretă, scindarea</i>	
	<i>A șasea capcană: Teama de opinia publică, revolta umbrei</i>	
	<i>A șaptea capcană: Duplicitatea, încercarea de a fi cuminte, normalizarea anormalului</i>	
	<i>A opta capcană: Dansul nebun, obsesia și dependența</i>	
	În casa călăului	
	<i>Încercarea tardivă de a scoate pantofii</i>	
	<i>Reîntoarcerea la viața „cusută de mână”, vindecarea instinctelor rănite</i>	

9. ACASĂ: ÎNTOARCEREA LA SINE 274

- Piele de focă, piele a sufletului
- Pierderea simțului sufletului ca inițiere*
- Pierderea pielii*
- Bărbatul singuratic*
- Copilul spiritual*
- Uscarea și mutilarea*
- Chemarea Bătrânei*
- O prea îndelungată zăbovire*
- Desprinderea, plonjarea*
- Femeia medială: Respirația sub apă*
- Din nou la suprafață*
- Exercițiul singurătății*
- Ecologia naturală a femeilor*

10. APE LIMPEZI: HRANA VIEȚII CREATIVE 316

- Llorona
- Întinarea sufletului sălbatic*
- Otravă în râu*
- Râul în flăcări*
- Bărbatul râului*
- Salvarea râului*
- Concentrarea și fabrica de vise*
- Fetița cu chibrituri
- Reprimarea fanteziei creatoare*
- Reinnoirea focului creator*
- Trei fire de păr de aur

11. CĂLDURA: RECUPERAREA SEXUALITĂȚII SACRE 353

- Zeițele murdare
- Baubo – Zeița pântecului
- Coiotul Dick
- O vizită în Ruanda

12. MARCAREA TERITORIULUI: LIMITELE FURIEI ȘI ALE IERTĂRII . . 365

- Ursul cu luna în piept
- Furia ca profesor*
- Intervenția bătrânei vindecătoare: Escaladarea muntelui*

- Spiritul ursului*
- Focul transformator și acțiunea justă*
- O furie îndreptățită*
- Copacii uscați
- Descansos*
- Instinctul rănit și furia*
- Furia colectivă*
- Blocarea într-o furie veche*
- Cele patru etape ale iertării*

13. RĂNI DE RĂZBOI: CLANUL CICATRICILOR 393

- Secretele ucigașe*
- Zona moartă*
- Femeia cu părul de aur
- Mantia expiatoare*

14. LA SELVA SUBTERRĂNEA: ÎNIȚIEREA ÎN PĂDUREA
SUBPĂMÂNTEANĂ 406

- Fata fără mâini
- Prima etapă: Târgul păgubos*
- Etapă a doua: Mutilarea*
- Etapă a treia: Pribegia*
- Etapă a patra: Aflarea iubirii în lumea de dincolo*
- Etapă a cincea: Sfășierile sufletului*
- Etapă a șasea: Tărâmul Femeii Sălbatice*
- Etapă a șaptea: Mirii sălbatici*

15. UMBRA: CANTO HONDO, CÂNTECUL TAINIC, PROFUND 478

16. GEANA LUPULUI 484

- POSTFAȚĂ: POVEȘTEA CA MEDICAMENT 489
- ADDENDA 497
- NOTE 503
- EDUCAȚIA UNEI LUPOAICE TINERE: O BIBLIOGRAFIE 539
- MULȚUMIRI 551
- NOTA EDITORULUI AMERICAN 557
- NOTA TRADUCĂTORULUI 559

Cântând peste oase

Natura sălbatică și Femeia Sălbatică sunt, și una și cealaltă, specii amenințate.

De-a lungul timpului, am văzut cum a fost jefuită, reprimată, strivită natura instinctuală feminină. A fost devastată, ca și fauna, ca și ținuturile sălbaticе. De câteva mii de ani, ori de câte ori întorceam spațele, era alungată în zonele cele mai aride ale psihicului. În decursul istoriei, teritoriile spirituale ale Femeii Sălbaticе au fost prădate sau arse, peșterile i-au fost distruse, iar ritmurile sale naturale, transformate cu forța în ritmuri contrare naturii, după bunul plac al altora.

Nu întâmplător vechile ținuturi sălbaticе ale planetei dispar pe măsură ce scade înțelegerea naturii noastre sălbaticе profunde. Nu-i atât de greu de înțeles de ce pădurile bătrâne și femeile bătrâne nu sunt considerate resurse de mare importanță. Nu e un mister. Iar dacă lupii și coioșii, urșii și femeile rebele au aceeași reputație, nu e o simplă coincidență. Toți corespund unor arhetipuri instinctuale asemănătoare și, de aceea, în mod greșit considerați nemiloși, periculoși prin însăși natura lor și extrem de vorace.

Viața mea și munca mea ca psihanalist jungian, poetă și *cantadora*, păstrătoare a vechilor povești, mi-au arătat că vitalitatea tot mai redusă a femeilor poate fi restaurată prin ample săpături „psihoarheologice” în ruinele subpământeanului feminin. Aceste metode ne permit să restabilim mecanismele psihicului instinctual natural și, grație personificării acestuia în arhetipul Femeii Sălbaticе, să înțelegem cum funcționează natura feminină profundă. Femeia modernă este realmente un talmeș-balmeș de activități. I se cere să fie de toate pentru toți. Vechea înțelepciune a fost de mult uitată.

Titlul acestei cărți, *Femei care aleargă cu lupii: Povești și mituri ale arhetipului Femeii Sălbaticе*, s-a născut studiind biologia viețuitoarelor

sălbatică și, în special, a lupilor. Ceea ce se știe despre speciile de lupi *Canis lupus* și *Canis rufus* prezintă într-adevăr similitudini cu istoria femeilor în privința curajului, dar și a suferințelor.

Lupii sănătoși și femeile sănătoase împărtășesc anumite caracteristici psihologice: percepție fină, spirit jucăuș și o extraordinară capacitate de dăruire. Lupii și femeile sunt sociabili prin natura lor, iscoditori și înzestrați cu o forță și o rezistență impresionantă. Sunt profund intuitivi, puternic atașați de partener, de pui, de grupul lor. Știu să se adapteze la condiții în permanentă schimbare. Tăria și curajul lor sunt absolut remarcabile.

Cu toate acestea, ambele specii au fost prigonite, hărțuite, pe nedrept acuzate de a fi rapace, viclene, agresive din cale-afară, considerate inferioare defăimătorilor lor. Ele au fost ținta celor care ar fi vrut să curețe nu doar pădurea, ci și teritoriul sălbatic al psihicului, sufocând instinctualul până la a nu mai rămâne nici urmă din el. Aceeași agresivitate prădătoare, izvorâtă din neînțelegere, se manifestă împotriva lupilor și a femeilor. Asemănarea este izbitoare.

Așadar, pe când studiam lupii, s-a conturat întâia oară în mintea mea conceptul de arhetip al Femeii Sălbatică. Am studiat și alte vietăți, urșii, elefanții și aceste păsări ale sufletului – fluturii. Caracteristicile fiecărei specii oferă numeroase indicii care elucidează în chip metaforic psihicul instinctual feminin.

Natura sălbatică mi-a pătruns spiritul de două ori: întâi prin nașterea mea într-o familie hispano-mexicană tipic pasională, și apoi, ceva mai târziu, prin adopția mea de către o familie de unguri cu temperament vulcanic. Am crescut aproape de frontiera statului Michigan, înconjurați de păduri, livezi și câmpii, nu departe de Marile Lacuri. Acolo, fulgerele și tunetele erau hrana sufletului meu. Lanurile de porumb trosneau și sporovăiau cât era noaptea de lungă. Departe, spre nord, în nopțile cu lună, lupii se adunau în poiene, dansau și se rugau. Puteam toți, fără teamă, să bem din același pârâu.

Iubirea mea pentru Femeia Sălbatică s-a născut când încă eram un copil, deși pe-atunci nu-i spuneam așa. Aptitudinile mele sportive, dublate de un simț estetic deosebit, au făcut din mine un drumeț extaziat. Mesei și scaunelor le preferam pământul, copacii și peșterile, căci am simțit că în acele locuri pot să mă rezem de obrazul lui Dumnezeu.

Râul mă chema mereu la el după căderea nopții, iar câmpurile își doreau să fie străbătute pentru a se rosti la rândul-le prin foșnet. Focurile trebuiau aprinse noaptea în păduri, iar poveștile spuse departe de urechile adulților.

Am avut norocul să cresc în Natură. Fulgerele m-au învățat ce înseamnă brutalitatea morții și efemeritatea vieții. Șoriciei proaspăt fătați mi-au arătat că nașterea noii vieți îndulcește moartea. Iar când am găsit „perle indiene”, fosile îngropate în solul argilos, am înțeles că oamenii sunt aici de foarte mult timp. În vremea aceea îmi prindeam fluturi în păr, broaștele verde-smarald îmi erau brățările, iar licuricii, bijuteriile mele de seară... Și, astfel, am deprins arta sacră a împodobirii trupului.

O lupoaică și-a ucis puilul rănit mortal. A fost o lecție dură despre compasiune și despre necesitatea de a-i îngădui morții să vină la cel ce trage să moară. Omizile păroase care cădeau de pe crengi și, târându-se, urcau iară-napoi m-au învățat perseverența, iar furnicăturile dulci, stârnite de mersul lor pe brațele mele, mi-au arătat că pielea e vie. Apoi, cățăratul în vârful copacilor mi-a revelat ce avea să fie într-o bună zi sexualitatea.

Generația mea, cea de după al Doilea Război Mondial, a crescut într-o epocă în care femeia era infantilizată și tratată ca o proprietate. Era ținută ca o grădină necultivată... dar, din fericire, vântul mereu aducea cu el câte-o sămânță sălbatică. Deși nu le erau acceptate scrierile, femeile au continuat cu ardoare să scrie. Deși nu le erau apreciate picturile, acestea le hrăneau sufletul. Femeile erau nevoite să implore pentru a primi instrumentele și spațiile necesare artei lor, iar dacă nu le obțineau, își creau un loc al lor în copaci, în peșteri, în păduri, în dulapuri.

Nici să danseze nu le era îngăduit, și atunci dansau în pădure, unde nimeni nu putea să le vadă, ori în subsoluri, sau când ieșeau cu gunoii. Gătelile lor stârneau bănuieli. Un trup împodobit, o rochie veselă, sporeau riscul de a avea neplăceri sau de a fi victimele unei agresiuni sexuale. Nici hainele pe care le purtau nu se putea spune că erau ale lor.

Era o perioadă când părinții care își maltratau copiii erau numiți doar „severi”, când suferințele spirituale ale femeilor crunt exploatare erau numite „depresii nervoase”, când „bune” erau considerate fetele și femeile bine acoperite, ținute din scurt și cu botniță la gură, și „rele” cele care reușeau să scape din lesă o dată sau de două ori în viață.

Asemenea multor femei, înainte și după mine, am trăit ca o ființă deghețată. La fel ca rudele și prietenele mele, m-am legănat țațoșă pe tocurei cui și am mers la biserică îmbrăcată în rochia cea mai bună și cu pălărie pe cap. Dar coada mea fabuloasă ieșea deseori de sub rochie, iar urechile îmi zvâcneau până-mi cădea pălăria.

N-am uitat cântecul acelor ani întunecați, *hambre del alma*, cântecul sufletului flămând. Și n-am uitat nici veselul *canto hondo*, cântul tainic, profund, ale cărui cuvinte ne revin în minte când renaștem suflotește.

Ca o cărare în pădure, ce se tot îngustează până dispore, psihologia clasică isprăvește destul de repede când trebuie să analizeze femeia creativă, talentată, profundă. Este adesea laconică sau ignoră cu desăvârșire problemele importante pentru femei, și anume aspectul arhetipal, intuitiv, sexual și ciclic, vârstele femeii, modul de a fi al unei femei, înțelepciunea sa, focul său creator. De aceea munca mea s-a orientat, vreme de mai bine de două decenii, spre studiul arhetipului Femeii Sălbatică.

Problemele sufletului feminin nu pot fi abordate modelând femeia după criteriile unei culturi care o ignoră, și nici nu poate fi forțată o femeie să adopte un profil intelectual agreeat de către cei ce se pretind a fi unici deținători ai cunoașterii. Asta a făcut deja ca milioane de femei, care constituiau la început o forță reală și naturală, să devină exilate în propria lor cultură. Țelul ar trebui să fie mai curând recuperarea și protejarea admirabilei structuri psihice naturale a femeilor.

Basmele, miturile și legendele sunt un izvor de înțelepciune. Ele ne adâncesc viziunea, astfel încât să putem găsi cărarea lăsată de natura sălbatică. Din povești reiese clar că drumul acesta nu s-a pierdut; el continuă să conducă femeile, tot mai adânc, spre cunoașterea de sine. Urmele pe care noi toate mergem sunt cele ale Sinelui instinctual, ale Sinelui profund și sălbatic.

L-am numit Femeia Sălbatică, pentru că aceste două cuvinte, *femeie* și *sălbatic*, reprezintă ele însele acel *llamar o tocar a la puerta*, bătaia magică în poarta psihicului feminin profund. *Llamar o tocar a la puerta* înseamnă literalmente să cânti la instrumentul numelui pentru a deschide o poartă. Înseamnă să folosești cuvinte care deschid un drum. Oricare ar fi influențele sale culturale, orice femeie înțelege intuitiv cuvintele „femeie” și „sălbatic”.

La auzul acestor cuvinte, se redeșteaptă în femei o veche, o foarte veche amintire. Este amintirea absolutei, incontestabilei, irevocabilei lor înrudiri cu femininul sălbatic, relație ce poate să fi devenit spectrală, ca o consecință a neglijării ei, sau să fi fost scoasă în afara legii de către cultură. Poate să fi fost îngropată din pricina domesticirii excesive sau poate că, pur și simplu, nu o mai înțelegem. Poate i-am uitat numele, poate nu mai răspundem când ea ne cheamă, dar în adâncul ființei noastre noi o cunoaștem, tânjim după ea. Este a noastră. Suntem ale ei. Și știm lucrul acesta.

Din această esențială, primară, fundamentală relație ne-am născut și, în esența noastră, din ea ne tragem. Sub mantia arhetipului Femeii Sălbatică se ascunde ființa primordială pe linie maternă. Uneori o percepem, chiar dacă numai în treacăt, și cât de mult am vrea atunci ca ea să dăinuie... Unele femei simt acest dătător de viață „gust al sălbaticului” în timpul sarcinii, când își alăptează pruncul, dar și mai târziu, când, crescându-și copilul, trăiesc miracolul schimbării de sine, sau când își îngrijesc relația de iubire așa cum își îngrijesc grădina.

La fel, privilegiile de o rară frumusețe stârnesc Femeia Sălbatică din noi. Eu am simțit-o în fața unui apus de soare tulburător. Am simțit cum freamătă în mine, privind pescarii ce se întorceau seara de la lac, cu lanternele aprinse, sau contemplând degetele piciorușelor pruncului meu abia născut, aliniat ca boabele în știuletele de porumb dulce. Oriunde o putem vedea.

Sunetele, și ele, o cheamă: cântecul care vibrează în piept și înflăcărează inima, tobele, fluierul, chemarea, strigătul, cuvântul, scris sau rostit. Uneori o poveste, o poezie, o frază, un cuvânt este atât de vibrant, atât de adevărat, încât ne reamintește, măcar pentru o clipă, din ce suntem făcute și unde e adevărata noastră casă.

Acest „gust al sălbaticului” vine și pleacă cu inspirația. Dorul ne prinde ori de câte ori întâlnim pe câte cineva care a păstrat această relație sălbatică. Același dor ne mistuie când realizăm că am dedicat prea puțin timp focului mistic sau visării, ori mult prea puțin timp propriei vieți creative, lucrării vieții noastre sau adevăratelor noastre iubiri.

Dar aceste efemere senzații, datorate și frumuseții, și pierderii, ne lasă atât de pustiite, atât de răvășite, atât de pline de dor, încât, mai devreme sau mai târziu, trebuie să urmăm această natură sălbatică. Atunci pornim prin păduri, prin pustiiri, prin nămeți, și alergăm, alergăm... Ciulim

urechile, măturăm cu privirea solul, căutăm peste tot, deasupra, dedesubt, doar-doar om găsi vreun indiciu, vreo rămășiță, vreun semn că ea încă trăiește, că nu ne-am pierdut definitiv șansa. Iar când i-am dat de urmă, ne aruncăm într-o urmărire disperată; măturăm totul de pe birou, abandonăm relația, ne eliberăm mintea, întoarcem foaia, încălcăm regulile, oprim lumea în loc, căci, de-acum încolo, nu mai vrem să trăim fără ea.

Iar dacă femeile au pierdut-o și apoi au regăsit-o, vor face orice ca s-o păstreze. Cu ea, viața lor creativă înflorește, relațiile lor devin pline de sens, profunde și sănătoase, ritmurile sexualității, creativității, muncii și jocului se restabilesc; nu mai sunt ținta acțiunilor prădătoare ale celorlalți; potrivit legilor naturii, au același drept de a crește, de a progresa. Oboseala de la sfârșitul unei zile se datorează acum muncii și eforturilor încununat de succes, nu faptului de a fi fost închise într-o relație, într-o activitate sau într-o mentalitate prea mărginită. Ele știu instinctiv când un lucru trebuie să moară și când să trăiască; știu cum să se retragă, știu cum să rămână.

Reafirmând relația lor cu natura sălbatică, femeile se înzestreză cu o observatoare interioară permanentă, o atotștiutoare, o vizionară, un oracol, o inspiratoare, o ființă intuitivă, cineva care ascultă, creează, înfăptuiește, îndrumă, inventează, inspiră și insuflă o viață vibrantă în universul lor interior și în lumea exterioară. Aproape de această natură fiind, femeile emană lumină. Acest dascăl, această mamă, acest mentor sălbatic, susține, indiferent de circumstanțe, viața lor lăuntrică și viața lor exterioară.

Prin urmare, cuvântul „sălbatic” este folosit aici nu în sensul modern, peiorativ, de lipsă a controlului, ci în sensul său original, desemnând un mod de viață natural, viață în care *criatura*, ființa, are integritate și granițe sănătoase. Cuvintele „femeie” și „sălbatic” le reamintesc femeilor cine sunt și care le este menirea. Creează o metaforă ce descrie forța care susține toate femeile. Personifică o forță fără de care femeia nu poate trăi.

Arhetipul Femeii Sălbatică poate fi definit și în alți termeni, la fel de potriviți. Putem să-i dăm acestei puternice naturi psihologice numele de „natură instinctuală”, dar Femeia Sălbatică este forța din spatele său. Putem să o numim „psihic natural”, dar în spatele său se află tot arhetipul Femeii Sălbatică. Putem vorbi de natura interioară a femeilor, natura

lor reală, esențială. Poetic, s-ar putea numi „Cealaltă”, „cele șapte oceane ale universului”, „îndepărtatele păduri” sau „Prietenă”¹. În diferitele psihologii, și din diferite perspective, s-ar numi poate „id”^{**}, „Sine”^{**} sau natură medială^{***}. În biologie, s-ar vorbi de natură tipică sau fundamentală.

Fiind însă tacită, vizionară și viscerală, printre *cantadoras* i se spune natura înțeleaptă sau atotștiutoare. Uneori mai e numită și „femeia de dincolo de timp” sau „femeia de la capătul lumii”. Iar această *criatura* e întotdeauna o vrăjitoare-creatoare, o zeiță a morții, o fecioară în cursul coborârii, printre multe alte personificări. Este în același timp prietenă și mamă a celor care s-au pierdut, ori au nevoie să învețe, ori au de aflat o taină, ori rătăcesc prin păduri sau pustiuri, căutând.

În realitate, în inconștientul psihoid – un strat inefabil al psihicului, din care emană acest fenomen – Femeia Sălbatică nu are nume. Este prea vastă. Dar cum această forță generează toate fațetele importante ale feminității, aici pe pământ îi dăm multe nume, nu doar pentru a cerceta nenumăratele aspecte ale naturii sale, ci și pentru a o ține de vorbă. Întrucât la începutul încercărilor noastre de a restabili relația cu ea, Femeia Sălbatică se poate evapora într-o clipă, dându-i un nume, creăm pentru ea un spațiu de gânduri și sentimente înlăuntrul nostru. Atunci va veni și, dacă o prețuim, va rămâne.

Astfel, în spaniolă, s-ar putea numi *Rio Abajo Rio* (râul de sub râu), *Mujer Grande* (Marea Femeie), *Luz del abismo* (lumina adâncurilor), *Loba* (lupoaică) sau *Huesera* (femeia oaselor).

¹ Id-ul (Sinele), supraeul și eul sunt cele trei instanțe ale psihicului în viziunea lui Freud. Id-ul este polul inconștient al personalității, supraeul reprezintă instanța superioară, domeniul conștiinței, al valorilor, al idealurilor morale, iar eul constituie instanța situată la granița dintre conștient și subconștient, cea parte a persoanei aflată în contact cu realitatea (*n. trad.*).

^{**} Jung distinge trei nivele ale psihicului: conștientul – eul, inconștientul personal – umbra, altfel spus acele conținuturi psihice devenite inconștiente, și inconștientul colectiv – care este depozitarul arhetipurilor, cele mai importante fiind: Persona, Anima, Animus, Umbra și Sinele, acesta din urmă fiind, pentru Jung, „arhetipul central, arhetipul ordinii, totalitatea omului”. Sinele reprezintă, în viziunea sa, Imago Dei, imaginea lui Dumnezeu, sămânța de divinitate existentă în fiecare dintre noi (*n. trad.*).

^{***} Cu referire la abilitatea sufletului de a trăi, în același timp, în lumea spirituală și în realitatea concretă (*n. trad.*).

În Ungaria, e numită Ö, Erdöben (Femeia Pădurilor) și *Roszmák* (nevăstuica). Printre indienii navajo, este cunoscută ca *Na'ashié'ii Asdzáá*, Femeia-păianjen, cea care țese destinul oamenilor, animalelor, plantelor și pietrelor. În Guatemala, ea este, printre altele, *Humana del Niebla*, Ființa de Ceață, femeia eternă. Japonezii o numesc *Amaterasu Omikami*, Marea Putere Divină, generatoarea luminii și a întregii conștiințe. În Tibet, ea este *Dakini*, Dansatoarea celestă, care le conferă femeilor darul clarvederii. Iar lista numelor ei continuă.

Înțelegerea naturii Femeii Sălbătice nu e o religie. E o practică. E o psihologie în cel mai adevărat sens al cuvântului: *psyche* – suflet și *logos* – știință, cunoaștere a sufletului. Fără ea, femeile nu au urechi care să audă glasul sufletului sau să perceapă cadența propriilor ritmuri interioare. Fără ea, o mână nevăzută le acoperă ochii lăuntrici și, mare parte din timp, și-l petrec într-o plictiseală aproape paralizantă sau printre himere. Fără ea, își pierd sprijinul puternic al sufletului lor. Fără ea, femeile uită pentru ce se află aici; se ață de lucruri atunci când ar fi mai bine să se elibereze. Fără ea, iau prea mult sau prea puțin... sau nimic. Fără ea, femeile rămân într-o tăcere glacială când pur și simplu ard. Ea este vitală pentru sufletul feminin – este inima lor –, așa cum cealaltă inimă – cordul – este vitală pentru corpul fizic.

Când pierdem contactul cu psihicul instinctual, trăim doar pe jumătate, iar imaginile și puterile naturale ale femininului nu se pot dezvolta deplin. Desprinsă de sursa ei fundamentală, femeia devine sterilă, își pierde instinctele și ritmurile sale naturale de viață, care se subordonează culturii, intelectului sau eului propriu ori al altora.

Femeia Sălbatică este sănătatea tuturor femeilor. Fără ea, psihologia feminină nu are sens. Această femeie sălbatică este femeia prototipală... și oricare ar fi cultura, epoca sau contextul politic, ea nu se schimbă. Se schimbă ritmurile sale, reprezentările sale simbolice, dar, în esență, ea rămâne aceeași. Ea este ceea ce este. Și este un tot.

Se propagă prin femei. Dacă sunt reprimite, luptă să le ridice. Dacă femeile sunt libere, și ea este liberă. Din fericire, chiar dacă este adeseori alungată, mereu revine. Oricât ar fi de interzisă, strivită, negată, înjosită, torturată, considerată periculoasă, nesănătoasă, nebună etc., își croiește drum și prinde iarăși a străluci în femei, astfel că până și cea mai cuminte, până și cea mai rezervată dintre ele îi păstrează un loc tainic Femeii Sălbătice. Chiar și cea mai oprimată femeie are o viață

secretă. Gândurile sale, sentimentele sale ascunse sunt înflăcărate și sălbătice, așadar naturale. Chiar și cea mai înrobătă femeie rezervă un colțisor sinelui său sălbatic, căci, intuitiv, știe că într-o zi va exista o ieșire, o deschidere, o ocazie de care va profita pentru a fugi.

Sunt convinsă că toate femeile și toți bărbații se nasc înzestrați cu diverse talente. Și totuși s-a vorbit puțin despre viața psihică și felul de a fi al femeilor inteligente, talentate, creative. S-a scris în schimb foarte mult despre vulnerabilitatea și slăbiciunile oamenilor în general și ale femeilor în particular. Dar în cazul Femeii Sălbătice ca arhetip, pentru a o explora, pentru a o înțelege și a folosi ceea ce poate ea oferi, trebuie să acordăm mai multă atenție gândurilor, sentimentelor, inițiativelor care întăresc femeia. Trebuie să luăm totodată în considerare factorii interiori și culturali care o slăbesc.

În general, când vom înțelege că natura sălbatică este o ființă cu drepturi depline, care pătrunde și însuflețește viața cea mai profundă a unei femei, atunci vom putea începe să ne dezvoltăm într-un mod pe care niciodată nu l-am fi crezut posibil. O psihologie care ignoră această esență spirituală innăscută, aflată în centrul psihologiei feminine, nu le servește femeilor și nu le va servi nici fiicelor lor, nici fiicelor fiicelor lor, nici tuturor celorlalte descendente.

De aceea, pentru a putea aplica un remediu eficace părților rănite ale psihicului sălbatic, pentru a însănătoși relația cu arhetipul Femeii Sălbătice, trebuie să definim cu exactitate dezordinile psihice. Deși dispunem în psihologia clinică de un bun manual de diagnoză și statistică și de un volum impresionant de diagnostice diferențiate, precum și de parametri psihanalitici ce definesc psihopatiile pe baza organizării (sau a lipsei organizării) psihicului obiectiv și axei Eu – Sine², există multe alte comportamente și sentimente definitorii care, potrivit sistemului de referință al femeii, descriu esența problemei.

Care ar fi simptomele emoționale ale unei relații perturbate cu forța sălbatică a psihicului? Exprimate într-un limbaj pur feminin, actele, gândurile sau sentimentele următoare, când se manifestă în mod cronic, denotă pierderea parțială sau totală a relației cu psihicul instinctual profund: femeia se simte adesea complet secătuită, obosită, fragilă, deprimată, confuză, epuizată, inhibată, apatică, temătoare, slabă sau șovăielnică, fără inspirație, fără vlagă, fără rost, descurajată, măcinată

de rușine, permanent iritată, instabilă, inertă, necreativă, apăsată, cu nervii la pământ.

Neajutorată, neputințioasă, veșnic nehotărâtă, blocată, incapabilă să meargă până la capăt, își sacrifică viața creativă pentru ceilalți, se lasă devorată de muncă, de bărbați, de prieteni, suferind pentru faptul de a trăi în afara ritmurilor ei; este excesiv de protectoare față de sine însăși, indiferentă, nesigură, incapabilă să se controleze sau să-și stabilească limite.

Își ignoră propriile ritmuri, este stângace, departe de Dumnezeu ei (sau de zei), ruptă de tot ce i-ar putea reda vigoarea, cufundată în rutina domestică, în intelectualism, muncă sau inerție, acestea fiind refugiiile cele mai sigure pentru cei ce și-au pierdut instinctele.

Se teme să fie ea însăși, să se dezvăluie, să-și caute un mentor, o mamă, un tată, să-și arate propria lucrare cât încă nu a atins perfecțiunea, să pornească într-o călătorie, să iubească, să se implice, să bată în retragere, să nu se înjosească, tremură înaintea autorității, își pierde energia în fața proiectelor creative, e crispată, umilă, neliniștită, înțepenită, angoasă.

Se teme să riposteze atunci când nu există altă soluție, să încerce ceva nou, să înfrunte provocările, să-și spună părerea, să se opună, să critice, se sufocă, are nervi la stomac, arsuri, senzație de greață, este prea bună, prea împăciuitoare, nutrește sentimente de răzbunare.

Se teme să se oprească, se teme să acționeze, numără mereu până la trei, dar fără a începe vreodată, este orgolioasă, sfâșiată de sentimente contradictorii, deși întru totul capabilă să acționeze cu maximum de eficiență. Toate aceste neajunsuri nu reprezintă boala unui secol sau a unei epoci anume, dar devin o epidemie oriunde și ori de câte ori femeile sunt capturate, ori de câte ori natura lor sălbatică este prinsă în capcană.

O femeie sănătoasă e ca o lupoaică: puternică, vigoasă, plină de viață și de energie, conștientă de teritoriul său, inventivă, loială, dinamică. Desprinsă de natura ei sălbatică, personalitatea femeii devine sărăcăcioasă, ștearsă, fantomatică, spectrală. Nu suntem menite să fim făpturi fragile cu părul rar și să nu putem sări, să nu putem vâna, să nu putem da viață, să nu putem crea viață. Când viața unei femei stagnează ori se afundă în plictiseală, e timpul să-și facă din nou apariția Femeia Sălbatică. E timpul ca funcția creatoare a psihicului să inunde delta.

Ce impact are Femeia Sălbatică asupra femeilor? Având-o pe ea drept aliat, călăuză, model, mentor, vedem nu doar cu ochii noștri, ci cu ochii fără de număr ai intuiției. Când ne lăsăm conduse de intuiție, suntem ca o noapte înstelată: contemplăm lumea cu mii de ochi.

Natura sălbatică are, în desaga ei de leacuri, tot ce trebuie pentru a vindeca. Are tot ce ar putea avea nevoie o femeie, tot ce ar trebui ea să știe. Are și povești și vise și cuvinte și cântece și semne și simboluri. Ea este vehiculul și destinația.

Să ne alăturăm naturii instinctuale nu înseamnă să ne destrucțurăm... să schimbăm totul de sus până jos, să înlocuim albul cu negrul, să mutăm estul la vest, să acționăm nebunește, fără niciun control. Nu înseamnă să ne pierdem reperele sociale elementare, nici să devenim mai puțin umane. Dimpotrivă: caracteristica naturii sălbatice este integritatea.

Înseamnă, așadar, să ne definim teritoriul, să-i găsim pe cei asemenea nouă, să stăm în trupul nostru cu siguranță și mândrie, indiferent de înzestrările și de limitele lui, să vorbim și să acționăm în nume propriu, să fim conștiente, vigilente, să facem apel la intuiție și sensibilitate – aceste puteri feminine innăscute – să integrăm propriile noastre ritmuri, să creștem demn și să păstrăm un nivel de conștientizare cât mai înalt posibil.

Femeia Sălbatică arhetipală este patroana pictorilor, scriitorilor, sculptorilor, dansatorilor, cugetătorilor, creatorilor de rugăciuni, căutătorilor, descoperitorilor, căci ei toți se dedică unor activități inovatoare, iar aceasta este principala îndeletnicire a naturii instinctuale. Și este viscerală, nu cerebrală, ca întotdeauna când e vorba de artă. Poate să urmărească și să fugă, să cheme și să respingă. Poate să simtă, să se ascundă și să iubească profund. Este intuitivă, tipică și normativă. Este absolut esențială sănătății sufletului și spiritului femeilor.

Cine este prin urmare Femeia Sălbatică? Din punctul de vedere al psihologiei arhetipale, ca și în vechile tradiții, ea este sufletul feminin. În realitate, însă, este mai mult decât atât. Este însăși matricea femininului. Este tot ce ține de instinct, de lumile văzute și nevăzute – este temelie. Fiecare dintre noi primește de la ea o celulă strălucitoare ce conține toată cunoașterea, toate instinctele necesare pentru a trăi.

„...Este forța viață-moarte-viață; este incubatoarea. Este intuiția, cea care vede departe, cea care înțelege totul, este inima credincioasă.